

1.02.03	Вміти проводити якісну та кількісну оцінку впливу антропогенного (туристичного) навантаження на стійкість території (зокрема на геологічні процеси), споруди, використовуючи при цьому лабораторне обладнання	ПР.Р
1.02.04	Використовуючи наявні ГІС та алгоритми побудов, складати карти нормованого туристичного навантаження на природно-територіальні комплекси, давати екологічну оцінку природокористуванню цих територій, проводити районування за різноманітністю ознак	ПП.О
1.02.05	На основі отриманих результатів про екологічні компоненти дати загальну характеристику якісного стану таксономічної одиниці ландшафту загалом	ПР.Р
1.02.06	На підставі чинного законодавства розуміти норми і правила раціонального природокористування організаціями, установами, юридичними та фізичними особами	ПП.О
2	Організаційна	
2.01	Організація дій з метою запобігання або зменшення рівня вірогідного пошкодження	
2.01.01	Застосовуючи методи спостереження, визначати потенційно території для туристичного природокористування, елементи природного середовища, що можуть створювати загрозу виникнення надзвичайних ситуацій	ПР.Р
2.01.02	На підставі відомостей щодо потенційно небезпечні території та елементи природного середовища залежно від видів туристичної діяльності за допомогою типових інструкцій планувати запобіжні заходи	ЗП.О
2.01.03	На підставі методів математичної статистики та визначення природних, соціально-економічних умов, що зумовлюють захворюваність людини, визначати вплив довкілля на самопочуття людини у різних умовах функціонування природно-територіальних комплексів та робити висновки з наданням рекомендацій	ПП.О
3	Виконавча	
3.01	Аналізувати якісний стан ландшафтних одиниць	
3.01.01	На основі теоретичних знань про екосистему та визначену роль антропогенної складової у процесах, що відбуваються у геосистемах, з використанням ландшафтних карт, уміти аналізувати структуроформуючі відносини у межах як природних, так і урбанізованих ландшафтів	ПР.Р

Туризм як багатоцільовий вид природокористування, що задовольняє потреби різних соціально-демографічних груп населення, висуває найрізноманітніші вимоги до природних комплексів. Особливого значення набуває якість використовуваних рекреаційних ресурсів. У сучасному житті виникає багато явищ природного та антропогенного характеру, що призводять до ускладнення процесів туристичного природокористування.

Наведемо деякі приклади. В листопаді 2007 р. у Керченській протоці відбувся розлив нафти внаслідок сильного шторму. При цьому затонули, були викинуті на міліну або пошкоджені 13 суден, що спричинило виливання у море понад 1300 т мазуту. В березні 2009 р. влада Австралії оголосила північне узбережжя зоною екологічного лиха: внаслідок шторму нафтоналивний

танкер Pacific Adventurer отримав пробіну, у воду вилилося понад 30 т нафти. Більша за величиною катастрофа сталася в Мексиканській затоці, що може бути наймасштабнішою екологічною катастрофою за всю історію США. Найбільш постраждалими напрямками господарювання в таких регіонах виступає туризм і рибне господарство.

Отже, важливою ланкою підготовки фахівців туристичних спеціальностей є фундаментальна екологічна освіта, яка забезпечить формування екологічно свідомої молоді, що вирішує питання раціонального природокористування в галузі туризму.

Література

1. Зоріна Н.О. Екологія. Виробнича практика : навч. посібн. – Івано-Франківськ : Вид-во "Симфонія форте", 2008. – 340 с.
2. Енциклопедичний словник-довідник з туризму. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.leksika.com.ua>.
3. Розвиток туристичного бізнесу регіону : навч. посібн. / за ред. д-ра екон. наук, проф. І.М. Школи. – Чернівці : Вид-во "Книги-XXI", 2007. – 292 с.
4. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: Сучасні концепції менеджменту і маркетингу : навч. посібн. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Альпрес", 2004. – 192 с.
5. Зербіно Д.Д. Екологічні катастрофи у світі та в Україні / Д.Д. Зербіно, М.Р. Гжегоцький. – Львів : Вид-во "Бак", 2005. – 280 с.

Фоменко Н.В. Опыт преподавания дисциплин экологического характера для специальности "Туризм"

Акцентируется внимание на важности формирования у студентов специальности "Туризм" экологического сознания. Это связано со спецификой туристического природопользования в туристической отрасли. Предложены производственные функции, типичные задачи деятельности и умения, которыми должны обладать выпускники.

Ключевые слова: туризм, окружающая среда, экология, профессиональная подготовка, туристское природопользование, антропогенная нагрузка на окружающую среду.

Fomenko N.V. An experience of teaching the ecological sciences for specialty "Tourism"

The students need to study ecological problems. The tourism management of nature is specific in tourism field. The production function, typical tasks and skills are offered. The students need to know it.

Keywords: tourism, environment, ecology, professional education, tourist management of nature, human pressure on the environment.

УДК 331.556.46(477)

Доц. С.М. Лихолат, канд. екон. наук;
бакалавр Ю.В. Костинська – Львівський ДУВС

ПРОБЛЕМА МІГРАЦІЇ ПРАЦЕЗДАТНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Розглянуто міграцію працездатного населення, а також причини її виникнення. Наведено офіційні статистичні дані міграційних процесів в Україні. Проведено соціологічне опитування респондентів з приводу міграції. Запропоновано шляхи вирішення міграційних проблем.

Ключові слова: міграційна політика, міграція, імміграція, країна-донор, працездатне населення, легалізація.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства зовнішня трудова міграція населення України є масштабним, загальнодержавним явищем, яке потребує устороннього вивчення та реакції держави шляхом формування й реалізації національної еміграційної і імміграційної політики. Трудова міграція є індикатором населення на негативні зміни в соціально-економічному житті суспільства. Саме політичні, економічні, релігійні та етнічні фактори є причинами міграції населення. Україна, на жаль, є однією з найбільших країн-донорів робочої сили в Європі. Щорічно кілька мільйонів людей виїжджають за кордон з метою заробітку. Переважна частина працює нелегально, виконуючи малокваліфіковану, непривабливу роботу. Держава практично не має ні довгострокової стратегії, ні дієвих механізмів, які б могли принципово змінити ситуацію на внутрішньому ринку праці, вплинути на мотивацію трудових мігрантів, передусім збільшити конкурентоспроможність національного ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми трудової міграції населення України викладено у роботах таких вітчизняних науковців, як: О. Бугрова, І. Гнибіденко [2], С. Гринкевич [3] В. Джаман, М. Долішній, А. Доценко, А. Гайдуцький [1], А. Загробська, Л. Запорожан, О. Маліновська [7], С. Бандур, С. Мельник [8], В. Онікієнко, О. Позняк [9], М. Романюк, С. Чехович [13], О. Хомора та інші.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз мотивації населення України до трудової міграції та визначення наслідків трудової міграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трудова міграція до Росії, країн Європи, Америки є однією з найважливіших проблем економічної та соціальної політики України. Загальна чисельність українських трудових мігрантів, які працюють за кордоном, становить в середньому за різними джерелами від 2 до 7 млн осіб. Це нелегальні, легалізовані та легальні трудові мігрантів. За експертними оцінками, порівняно з нелегальними, легальні трудові мігранти становлять не більше 1 % від загальної чисельності громадян України, які мігрують закордон. Кількість громадян України, які легально були працевлаштовані за кордон, у 1998 р. становила – 24 397 осіб, у 2002 р. – 40 683 особи, а у 2006 р. – 63369 осіб [12, с. 311].

За категоріями працівників серед нелегальних мігрантів основну частку становлять особи, які працюють не за професією на робочих місцях, які не потребують високої кваліфікації чи спеціальної професії. За результатами анонімного анкетування у місті Львові, 96 % опитаних мігрантів працювали не за професією, хоча 80 % з них мають вищу освіту. Отже, що спонукає населення України мігрувати закордон? Аналіз наукових публікацій вітчизняних вчених, присвячених проблемам міграції населення (О. Позняка [9], Е. Лібанової, О. Маліновської [7], М. Романюка та інших), дає змогу визначити такі фактори мотивації населення до трудової міграції: економічні, політичні, соціальні, культурні та екологічні.

Найпоширеніші чинники, які зумовлюють зовнішню трудову міграцію українців, передусім, мають економічний характер. Зокрема, в Україні середньомісячна заробітна плата в 2010 р. становила 1916 грн (найвищий рі-

вень: у Донецькій обл. – 2183 грн, Дніпропетровській – 2023 грн, м. Києві – 2969 грн; найнижчий рівень: у Тернопільській обл. – 1386 грн, Волинській – 1419 грн, Чернігівській – 1423 грн) [10]. Варто зазначити, що певна частина осіб (близько 18 %), які працюють на території держави, отримують заробітну плату нижчу за встановлений прожитковий мінімум. Немаловажними є рівень безробіття та економічна нестабільність. Невпевненість у майбутньому спонукає працездатне населення до пошуку більш стабільних джерел доходу за кордоном. Упродовж останніх 10 років Україна має позитивне сальдо міждержавної міграції (рис. 1). За офіційними даними Держкомстатистики України, у 2002 р. міграційний приріст населення країни становив 33791 особи, у 2005 р. за рахунок мігрантів із інших країн становив 4583 особи, тоді як у 2010 р. – 16133 особи [5].

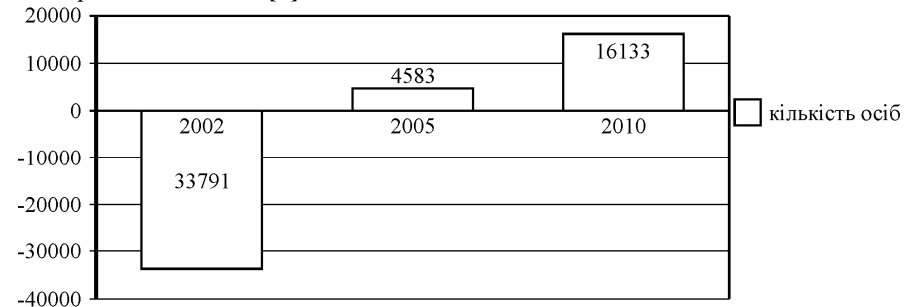

Рис. 1. Сальдо міждержавної міграції населення у 2002, 2005 та 2010 рр. [5]

На початку 2000 р. спостерігалось стрімке зростання мігрантів, що працевлаштовувалися в країнах старої Європи (передусім – Італії) як домашня прислуга, у сфері торгівлі і сервісу. Найвищого піку еміграційні потоки досягли у 2002-2003 рр. під час легалізації трудових мігрантів, що законно перебували на території Італії, та збільшилися майже вдвічі і становили близько 113 тис. осіб. За результатами досліджень у 2002 р. внаслідок виїзду з країни рівень безробіття в Україні зменшився на чверть.

У 2005 р. в Україну на постійне місце проживання з інших країн прибуло 39,6 тис. осіб, вибуло 35,0 тис. Найінтенсивніший міграційний обмін було зафіксовано між Україною і Російською Федерацією. За даними Міністерства закордонних справ України, лише на сезонних будівельних роботах у Москві і Підмосков'ї за останні роки працює понад 200 тис. українців. В інших сферах російського господарства працює близько 1,5 млн громадян України [6, с. 218]. Позитивним, водночас, є те що після 11 років міграційного скорочення у 2005 р. Україна мала вперше додатне міграційне сальдо. Упродовж I кварталу 2006 р. розмір міграційного приросту був у 2 рази вищий, ніж у аналогічному періоді 2005 р. Міграційний приріст населення України у 2005 р. відбувся завдяки міграційному обміну з країнами СНД [11].

У 2010 р. сальдо населення становить 16133 особи. Зростання рівня кількості населення відбулося завдяки міграції іноземців на територію України. Причини міграції очевидні. До країни їдуть ті, кому живеться ще гірше,

ніж українцям. Люди тікають від війн, злиднів і стихійних лих, а також ті, чий коштів на батьківщині іммігрантів є мізерними, тоді як в Україні гарантують доволі пристойний рівень проживання (наприклад, італійці на пенсії). В Україні працевлаштовуються громадяни з Росії, Молдови, Китаю, В'єтнаму, Туреччини переважно у сфері торгівлі, послуг тощо, тоді як українці за кордоном – у промисловості, будівництві, сільському господарстві. Та попри це, міграція українського населення не здає позицій. Українців щороку за кордоном працює від 1 до 3 млн осіб, за іншими даними – від 2 до 7 млн осіб. Українська трудова міграція може бути охарактеризована як відтік мізків, адже існує явна невідповідність між навичками мігрантів та посадою, які вони обіймають [12, с. 313].

За результатами Держкомстату (рис. 2), у 2010 р. найбільше число мігрантів з України припадає на вікові групи від 25 до 29 серед жінок -1159 осіб, а також серед жінок від 30 до 34– 1136 осіб. Найбільше число емігрантів серед чоловіків припадає на вікові групи від 25 до 29. Важливо зазначити, що дані офіційної статистики не відображають дійсні масштаби трудової міграції за кордон [4, с. 421].

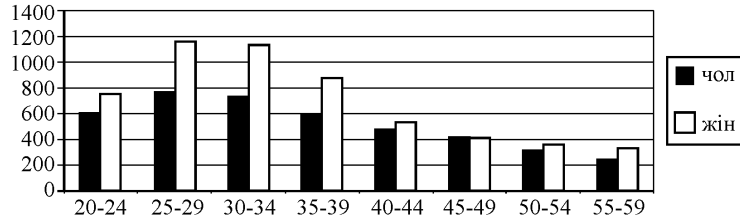

Рис. 2. Розподіл мігрантів за статтю та віковими групами у 2010 р. [4, с. 421].

Висновки. Зовнішня трудова міграція має неоднозначні та довгострокові наслідки в економічній та соціальній сферах країни, які можна розділити на позитивні та негативні. Серед позитивних необхідно зазначити:

1. Зовнішню трудову міграцію можна розглядати як один із способів зниження рівня безробіття та соціальної напруги;
2. Надходження в Україну значних коштів, зароблених за кордоном;
3. Набуття досвіду життя та роботи в іншому соціально-економічному середовищі, формування європейської системи цінностей;
4. Формування нових осередків української діаспори, розширення їх географії.

Водночас, існують й негативні наслідки та загрози національним інтересам:

1. Прихований вклад у зменшення населення України;
2. Збільшення тиску на національний ринок праці внаслідок створення іноземними громадянами конкуренції місцевій робочій силі;
3. Втрата Україною конкурентоспроможної частини власної робочої сили (особливо науковців і фахівців);
4. втрата кваліфікації, оскільки особи з високим рівнем професійної підготовки здебільшого виконують за кордоном малокваліфіковану роботу;
5. Втрата Україною іноземної валюти, що вивозиться іммігрантами як власні заощадження;

6. Лише 3,6 % заробітчан організовують власну справу в Україні;
7. Дискримінація та експлуатація наших громадян з боку місцевих роботодавців;
8. Погіршення сімейних стосунків через довготривалу відсутність членів родин: виникає нестача батьківської уваги, деформуються родинні цінності, виховується легковажне ставлення до життя.

Отже, необхідність активного втручання держави у перебіг трудової міграції очевидна. Метою міграційної політики держави щодо трудових міграцій має бути здійснене через соціально-економічні заходи подолання економічної кризи, забезпечення зростання виробництва, ліквідація соціальної напруги в країні шляхом досягнення балансу між попитом і пропозицією робочої сили на ринках праці, запобігання масовому безробіттю та забезпечення раціональної структури зайнятості населення. Лише внаслідок активізації комплексних внутрішніх соціально-економічних реформ (насамперед – реформування оплати праці), можна істотно знизити масштаби міждержавної трудової міграції. Крім цього, доцільним є створення правових і соціально-економічних засад регулювання зовнішньо-трудова відносин – удосконалення законодавчої бази щодо міграції громадян України та контролю за імміграційними процесами.

Література

1. Гайдуцький А.П. Масштаби трудової міграції українців за кордон / А.П. Гайдуцький // Економіка та держава : наук.-практ. журнал. – 2007. – № 8. – С. 82-86.
2. Гнибіденко І. Проблеми трудової міграції в Україні та їх вирішення / І. Гнибіденко // Економіка України : політико-економ. журнал. – 2009. – № 4. – С. 19-20.
3. Гринкевич С.С. Міжнародна міграція робочої сили та її розвиток в Україні / С.С. Гринкевич // Вісник ХНТУ : зб. наук. праць. – Харків : Вид-во ХНТУ. – 2009. – № 1. – С. 12-14.
4. Демографічний щорічник України за 2010 рік / за ред. О.Г. Осауленка. – К. : Вид-во Держком. статистики України, 2011. – 560 с.
5. Держком. статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Лихолат С.М. Аналіз соціально-економічних причин та наслідків трудової міграції населення України / С.М. Лихолат, О.Б. Трухан // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2007. – Вип. 17.8. – С. 216-220.
7. Малиновська О.А. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи реагування / О.А. Малиновська. – К. : НІСД, 2011. – 40 с.
8. Мельник С. Міграція населення України / С. Мельник // Економічний часопис-XXI : наук. журнал. – 2004. – № 4. – С. 46-52.
9. Позняк О. Групові міграції в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи / О. Позняк // Економічний часопис. – 2010. – № 2. – С. 34-48.
10. Сайт "Высокий Вал". [Електронний ресурс]. – Доступний с <http://val.ua/economic/ukraine/203964.html>.
11. Формування чисельності населення України у 2005 році : експрес-доповідь. – К. : Вид-во Держком. статистики України. – 2006. – № 136.
12. Хомич Л.В. Зовнішня трудова міграція населення України: масштаби, сучасні ознаки та географія / Л.В. Хомич // Регіональні проблеми України географічний аналіз та пошук шляхів вирішення : зб. наук. праць. – Херсон : ПП Вишемирський, 2007. – С. 310-316.
13. Чехович С.Б. Елементарний курс міграційного права України : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / С.Б. Чехович. – К. : Вид-во МАУП, 2004. – 216 с.

Лихолат С.М., Костинская Ю.В. Проблемы миграции трудоспособного населения Украины

Рассмотрена миграция трудоспособного населения, а также причины ее возникновения. Приведены официальные статистические данные миграционных процессов в Украине. Проведен социологический опрос респондентов по поводу миграции. Предложены пути решения миграционных проблем.

Ключевые слова: миграционная политика, миграция, иммиграция, страна-донор, трудоспособное население, легализация.

Lycholat S.M., Kostynska Yu.V. The problem of migration of working-age population of Ukraine

We consider the migration of the working population, as well as its causes. An official statistical data migration processes in Ukraine. A poll respondents about migration. Proposed solutions to migration problems.

Keywords: migration policy, migration, immigration, donor countries, the working-age population, legalization.

УДК 811.161

Ст. викл. М.Й. Мазена – НЛТУ України, м. Львів

ПРОБЛЕМИ ВІДПОВІДНОСТІ ТЕРМІНІВ АНГЛОМОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЛІСОТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ В КОНТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Охарактеризовано термін як специфічну мовну одиницю та визначено його роль у створенні термінологічної системи лісотехнічної галузі. Подано приклади багатозначності понять окремих термінів та розглянуто причини неоднозначного їх розуміння в процесі роботи над перекладом англomовної лісотехнічної літератури.

Ключові слова: фахова термінологія, терміноутворення, багатозначність понять, проблеми перекладу, стандартизація.

Сучасний фахівець будь-якої галузі національної економіки, зокрема лісової, не може ефективно виконувати свої професійні обов'язки без ділового спілкування із зарубіжними партнерами, читання та опрацювання іншомовної науково-технічної літератури. А це, своєю чергою, забезпечується практичним володінням фахової термінології. Розглянемо проблему відповідності термінів у процесі перекладу англomовної літератури лісотехнічного профілю, що призводить до неоднозначного тлумачення понять у цій галузі.

Незважаючи на відносно тривалі дослідження, пов'язані з термінологічною лексикою, дотепер немає загальноприйнятого визначення слова "термін". Проблеми термінології розглянуто у працях таких вчених, як: Б.М. Головін, В.П. Даниленко, Т.Р. Кияк, О.О. Реформатський, Е.Ф. Скороходько, Д.С. Лотте та ін. Даючи визначення терміна, одні з них говорять про те, що терміни номінують поняття, а інші наголошують на тому, що терміни іменують предмет. Проте більшість термінознавців погоджуються в тому, що термін є елементом певної терміносистеми і йому властива точність значення та однозначність. Найбільш чітко визначення терміна наводить Б.Н. Головін: "термін – це слово чи підрядне словосполучення, що має спеціальне значення, виражає та формує професійне поняття, застосовується в процесі пізнання та освоєння наукових і професійно-технічних об'єктів та відносин між ними" [2, с. 5]. Термін як специфічна мовна одиниця, яка служить назвою певного наукового поняття підпорядковується вимогам, які забезпечують його фун-

кціонування в системі цієї галузі: а) дефінітивність, б) систематичність, в) уникнення синонімічності [4, с. 70]. Відповідно до цих вимог, завданням терміна є точно і однозначно передати зміст та основну суть означуваного ним поняття. Неточно підібраний термін призводить до непорозуміння та суперечностей у спілкуванні, заміни одних понять іншими, невідповідності в перекладі. Так, недостатньо відповідним виявився переклад терміна концепції узгодження потреб суспільства з можливостями природи "sustainable development" – "сталий розвиток" [1, с. 60]. Англійське "sustain" має значення "підтримувати", "витримувати", "сприяти", "надавати сил" і не цілком узгоджується із значенням "сталий", "постійний", "незмінний".

Питання терміноутворення цікавлять сьогодні не лише філологів, а й фахівців лісового господарства, які у своїй діяльності зіштовхуються із проблемою неоднозначності понять лісової галузі та доцільності функціонування того чи іншого терміна. Актуальність цих проблем особливо зростає під час перекладу фахових текстів, укладання термінологічних словників, створення та затвердження національних стандартів. Стандартизація як наукова галузь виникла з потребою створення конкретних термінологічних норм з метою уникнення двозначності у повсякденному фаховому користуванні. Стандартизація сягає своєї мети, якщо запропонований нормативний термін буде зрозумілим для фахівців цієї галузі, в нашому випадку – лісової. Адже важливо, щоб термін "найвідповідніше передавав заховане в ньому поняття" [6, с. 26]. Питаннями вивчення та затвердження термінів лісового господарства в Україні займається Технічний комітет України зі стандартизації лісових ресурсів. Проте робота щодо експертизи лісogосподарських термінів, їх уніфікації потребує удосконалення.

Підтвердженням цього є проблеми, які виникають в процесі роботи з перекладом англomовної літератури лісотехнічного профілю. Однією з них є існування великої кількості синонімів та варіантів одного і того ж поняття. Багатозначність понять створюють особливі труднощі під час зворотного перекладу. Серед великої кількості значень, закладених у сучасних словниках, фахівець не завжди успішно знаходить точний відповідник потрібного йому терміна. Розглянемо для прикладу багатозначність таких термінів:

- а) земля – ground (поверхня)
 - land (суша)
 - soil (грунт)
 - earth (земна куля, планета, всесвіт);
- б) болото – bog (болото, трясовина, вкрита водою повністю або частково)
 - fen (болото, трясовина, вкрита гнилим мохом)
 - swamp (болото, яке звичайно не вкрите водою)
 - marsh (ділянка м'якої, вологої землі повністю або частково затопленої водою);
- в) полювання – hunt (полювання з гончаками)
 - game-shooting (полювання з рушницею)
 - fowling (полювання на птахів)
 - pigsticking (полювання на дикого кабана)
 - fox-hunting (полювання на лисицю)